Fórum

In memoriam Kádár-rendszer

(Csurka István halálára)

BÖCSKEI BALÁZS,
az IDEA igazgatója

„1989 utáni hívei jó részének vélhetően sejtelme sincs arról, hogy a szélsőjobboldalnál is jobbra orientálódó politikus nem más, mint a hajdani »Nehézfiú«, Aczél György féltett gyermeke" – írja György Péter 2000-ben, a *Néma hagyomány* címmel megjelent könyvében. Számomra Csurka István halála nemcsak egy emberségében, antiszemitizmusa következtében végtelenül lecsupaszított ember tragédiájáról, hanem a Kádár-rendszerről szól.

Bármennyire is ellentmondásos ez az állapot, de halálakor nem tudok rá úgy gondolni, mint az Apák és fiúk megjelentetőjére, a Magyar Fórum főszerkesztőjére, a Magyar Szemmel – gyűlölettől és konspirációtól hallatlanul unalmas – rovatának írójára, a MIÉP elnökére, David Irving szellemi társára, az Új Színház intendánsjelöltjére, ahogyan drámaíróként vagy az In Memoriam Kardos György c. kötet szerzőjeként sem. Az jut eszembe, amikor Csurkát tavaly év végén az Új Színház körüli jogos és mindennap újrakezdendő felháborodás kapcsán behívták a Duna TV-be, ahol a fenti karakterek helyett egy öregember beszélt minden gondolkodás és józanság nélkül egy leendő „magyar" színház programjáról és szemléletéről, mely tulajdonképpen – immáron részben a fentiek mentén – az *Ascher Café* című írásában jutott el kiteljesedéséhez. Ez az írás több, mint Csurka István nézeteinek egy újabb kifejtése: egy öreg antiszemita végső búcsúja a gondolkodástól, megfosztva ezzel kritikusait örökre attól, hogy bármikor is – az egyébként is lehetetlen – megbocsátás lehetőségével élhessenek irányába.

Soha nem gondoltam arra, hogy meg kellene neki bocsátanom. Ha az ő antiszemitizmusának és gyűlöletének megbocsátanék, azzal felmenteném mindazokat, akik valaha bűnt követtek el, akik valaha kacérkodtak a farizeussággal, akik valaha politikailag és kulturálisan fedeztek egy rendszert, amelynek a genezise a bűn volt: a Kádár-rendszert.

Csurka István nem volt áldozat, és antiszemitizmusával elvette annak lehetőségét is, hogy 1956 utáni internálására valaha még gondolhassanak vele kapcsolatban politikai ellenfelei. „Nem látván értelmét a fizikai szenvedésnek, letartóztatása után aláírt egy besúgópapírt, majd – mint azt ő állítja – nem súgott be senkit. Ám az a romlás, amely kizárja őt a tisztességes emberek táborából, csak később következett el. Akkor, amikor ő volt az a magyar író, aki évtizedeken át örömmel vett részt az össznemzeti felejtés paradigmájának megteremtésében, még akkor is, ha – saját írásai a bizonyítékok – tudta, hogy amit tesz, az erkölcstelen. Ő jól járt a felejtés uraival való parolázással." György Péter kristálytiszta szavai mentén nem csak Csurka Istvánnak lett volna szégyenkeznivalója, hiszen Csurkához hasonlóan tömegével vannak ma is azok, akik fennen hirdetik a „rendszer" igazságát, pozitívumait, hallgatnak saját „szerepükről", melyeket politikai pozíciókban ülve, tanszékeken oktatva, folyóiratokat szerkesztve, presszókban spiclikén ücsörögve töltöttek be. Szégyenkeznivalója van mindazoknak, akik a kádári ancien régime idején komoly és magas pozíciókban „pártkommunistaként", 1989-ben pedig már „demokrataként" várták, hogy új időknek új dalaival törjék át a politikai és értelmiségi elismerés falait.

Akikkel az 1990-es években történő mediális „találkozások" után – immáron demokrataként – megszülett a „rendszerváltoztatás" kifejezése, mely a rendszerváltás megkérdőjelezhetetlen szabadságprojektjének delegitimálását hozta el.

Mindez persze nem jelenti azt, hogy Csurka Istvánnak bármikor is igaza lett volna – ahogyan azt hívei gondolják. Csurka „igazságai" a gyűlölet és az antiszemitizmus rítusai. Csurka is részese és alakítója volt annak az amnéziának, amely 1956-ot követte. Ő is annak a forradalom utáni, a kulturális emlékezet sérülését indukáló csendnek a „konstruálója" volt, amely Eörsi Istvánt fogadta szabadulásakor. Ez a „csendben való élet" sokaknak számos (politikai és kulturális) „jót" adott, és ők napjainkban hallgatnak jólétük eme hazugságairól. Nem tudom, nemzedékem meddig fog tűrni, a Milla demokratikus minimumai között már szerepelt az ügynökakták teljes nyilvánosságra hozatala. Ha a politika (összezárva „értelmiségeivel") erre nem hajlandó, a Negyedik Köztársaság tartalmát és későbbi emlékezetét visszafordíthatatlanul megsérti és roncsolja.

Meghalt Csurka István, elhunyt egy antiszemita, aki Aczél György „féltett gyermeke" volt. Van mit tanulnunk halálából. Számomra a tanulságot azok a sorok adják, melyeket Bodó Balázs sok évvel ezelőtt az ügynökkérdés kapcsán írt: „A hallgatásotok ellopja tőlem a múltamat. Ami e múltból néha, véletlenszerűen kiderül, szánalmas senkikkel vagy összetört öngyilkosokkal van teli. Ebben az országban nem történt meg, de nem is múlik el semmi sem. Itt nem voltak sem nyilasok, sem ÁVH-sok, nem voltak ügynökök, nincs hatalmát átmentett késő kádári pártelit; itt mindenki csupán áldozat, és most ti is beálltok ebbe a sorba. (...) Gyerekkoromban ti tanítottátok: vétkesek közt cinkos aki néma. Ti már nem emlékeztek, én viszont nem felejtek."

MARABU RAJZA